

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לב"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקסו

ערב שבת-קודש
פרשת בחוקותי
י"ח באייר / ל"ג בעומר ה'תשס"ה

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לוח השבוע

(בהוספה על ההתוועדות שבכל שבת "להקהיל קהילות בכל שבת ושבת"), כהמנהג בכמה וכמה קהילות קדושות בישראל שבשבת חזק מכינים הגבאים 'קידושא רבא', ובוודאי יחזקו ויחדשו מנהג זה בכל המקומות – שבה יוסיפו באמירת דברי תורה (וגם קבלת החלטות טובות, להוסיף בלימוד התורה וקיום המצוות

בהידור), ויוסיפו בהשמחה ד'גמרה של תורה' (סיום ספר שלם בתורה, על-דרך השמחה שעושים לגמרה של התורה כולה בשמחת תורה)...?"
פרקי-אבות – פרק ד.
במשנה י"ח: "צדקת ה' עשה" אין אומרים את שם ה' כמות-שהוא".

8) בשם הרבי, כיוון שהוא רק חצי פסוק – ראה
יהתקשרות! גיליון רעח עמי 17 וגיליון תטו עמי 14 העי 5.

שם, ועוד.
7) ספר-השיחות תשי"ח עמי 233.

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית
דייטש

הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה
וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת-קודש פרשת בחוקות

י"ט באייר

לעליית 'שלישי' (שבה קריאת התוכחה) עולה הבעל-קורא, ומעצמו (בלא שקוראים לו 'יעמוד' וכו'), ומברך לפניו ולאחריה. לאחר מכן – מברכים אותו בשמו, כרגיל.

קוראים את פסוקי התוכחה בקול נמוך (חזן מהפסוק "וזכרתי את בריתי" – כו, מב – הנקרא בקול רגיל), אך באופן שישמע הקהל היטב את הקריאה. בפסוק "ואף גם זאת"

(כו, מד) חוזרים לקרוא בקול רגיל.

בפסוק האחרון של הפרשה, המסיים את כל ספר ויקרא, נהוג לעמוד. רצוי שהקורא יפסיק קמעה לפני תחילת הפסוק, כדי שהציבור ישמע היטב את קריאת הפסוק. בסיום הספר אומר כל הציבור, ואחריו הקורא איתו גם העולה לתורה: "חזק חזק ונתחזק" ("ונתחזק" ז' בצירי).

יום התועדות.

"ב'שבת חזק' כדאי לקשר זאת [את סיום קריאת החומש] עם התועדות מיוחדת

הראשונה לנשיאות הרבי – קרא את התוכחה בניגנה כרגיל, והעיר רבינו (עיי' המוכיח הרה"ח רי"ל גורנר) מדוע האט זיך ישראל היינט צוונגען ביי דעם (תוכחה)!! (-מדוע 'שורר' היום ישראל בקריאת התוכחה!! – סי' ילקט הליכות ומנהגי ש"ק עמ' 74).

4) בסי' יפורים וחדש אדר: עמי עב העיר, שיש למהר לסגור את הספר עם תום הקריאה, לפני אמירת 'חזק', כדי שלא יאמרו שגם תיבות 'חזק...! כתובות בתורה (ע"ד הטעם שסוגרים את הסיי' אחרי הקריאה, ולדין גם לפניו וגם המברך מפנה פניו ממנו – מגילה לבא, ר"ן, שו"ע רמ"א ונו"י קלט, ד. סי' המנהגים עמ' 13). אבל צ"ע אם יש מקום לטעם זה כאן, שהעולה אומר זאת עם הציבור – שאינו בסמוך לסיי', ואין שומעין אותו, והקורא רק חוזר על מה שכבר נאמר לפניו. ואגב, לפי זה היו צריכים לפתוח שוב לאחר אמירת 'חזק' כדי לגעת ולנשק לברכה אחרונה. ולמעשה אין נהרין בזה כלל.

5) ספר-המנהגים שם. לוח כולל-חב"ד. ודלא כמיש' בסי' שולחן-הקריאה פכ"א שהעולה לא יאמר 'חזק', מחשש הפסק. והטעם: "כי הוא [אמירת 'חזק'] שייך לקריאת הסיים (ראה שו"ע אדה"י סי' קסז סי"ט). ו[לא רק הקהל מברכו, אלא] גם הוא [העולה] אומר [זאת לקהל], כי נוסחא שלנו היא **ונתחזק**" – אגיק ח"ד עמ' יד. וראה הנסמן ביאוצר מנהגי חב"ד ניסן-סיון עמ' נפה, ובמרו זה ב'התקשרות' השתא, גיליון תקמ"ד.

6) ראה נוסחאות שונים באבודרהם, סדר קריאת התורה של שבת (במהדורת ירושלים תשכ"ג עמ' קעא), ברמ"א או"ח סו"ס קלט ובאורחות-חיים להר"צ מספינקא

1) ספר-המנהגים עמ' 31. לוח כולל-חב"ד.

2) בעניין אמירת ימי שבת: העירני ח"א שבאגיק (ח"ב עמ' שכו, שערי ה' ומנהג ח"א עמ' קפז) כתב הרבי "בעניין נוסח הימי שבת, הנה במקום שנהגין לאומרו (כי כמדומה בליובאוויטש לא נהגו כן [א"ה: אך ייתכן שלא נהגו כן רק כדי שלא להכביד על רבותינו, והרבי מזכיר זאת כאן רק כדי להסביר מדוע אין לו ידיעה ישירה בנושא]) הנוסח היותר מדויק שראיתי הוא בסידור 'תורה אורי' [ראה שער-הכולל פרק כו סי'ה]. עד כמה שזוכרים, בנכחות הרבי לא אמרו כלל ימי שבת, לעולה לתורה (מלבד ליוולדת ולרפואה שלימה), ובכלל אין רגילים לומר זאת בבית חיינו ובישיבות תו"ת אלא כשנדבו תרומה או כשיש צורך מיוחד לכבד מישהו, משאי"כ בשאר מנייני חב"ד רגילים לברך כל עולה (העירני הרה"ח ר' יוסף-יצחק ש"י אופן מליקוטי לוי יצחק, אגיק עמ' רז, שהורה אודות עליית הרבי לתורה בשבת שלפני הנישואין 'הנה אחר עלייתך לתורה יברוך בני שבתך כי ויאמרו בעבור שאביו ואמו (בשמותם ושמות אבותיהם) תצדו צדקה בעדו וציוו לברכו כי אמני'. בסי' ילקט הליכות ומנהגי ש"ק לא מצאתי ע"ז מאומה). ולהעיר, שרבותינו בדרך כלל לא היו מתערבים במנהגי ביהכ"נ (ראה אגיק ח"ג עמ' קנד ועוד, 'התקשרות' גליונות: תכ עמ' 19, תלד עמ' 19, תלט עמ' 17 ושי"ט).

3) כן רגילים לנהוג, כדעת הפרי"ח סי' תכ"ז, קיצור שו"ע סי' עח ע"ד סי' ועוד, הובאו בסי' ב'ין פסח לשבועות' פי"ד סני"ד ואילך, כמנהג האשכנזים, ולא כמובא שם מפע"ח ושער הכוונות שהאריז"ל קראן בקול רם כמנהג הספרדים. ואכן הרה"ח ר' ישראל גודרון סיפר, שפעם – בשנים

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ח באייר ה'תשס"ה – כ"ה באייר ה'תשס"ה

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א'	י"ח באייר	ה'ל' מקאוות. פרק ח-י.	ה'ל' תמורה. פרק ד.	מ"ע קט.
ש"ק	י"ט באייר	פרק יא. הט לבי וגוי. ספר נזיקין והוא ספר אחד עשר. ה'ל' נזקי ממון.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	לב טהור וגוי ספר טהרה והוא ספר עשירי.. ה'ל' טומאת מת.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קט. רלו.
א'	כ' באייר	פרק ג-ה.	פרק ב.	מ"ע רמ.
ב'	כ"א באייר	פרק ו-ח.	פרק ג.	מ"ע רלח.
ג'	כ"ב באייר	פרק ט-יא.	פרק ד.	מ"ע רמא.
ד'	כ"ג באייר	פרק יב-יד.	פרק ה.	מ"ע רמא.
ה'	כ"ד באייר	ה'ל' גניבה.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ו.	מל"ת רמד. מ"ע רלט.
ו'	כ"ה באייר	פרק ז-ו.	פרק ז.	מ"ע רח. מל"ת רעא. ערב.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד'							
ו', י"ח באייר	3.06	4.12	4.39	5.40	9.06	12.38	1.13	7.38.8	8.06
ש"ק, י"ט באייר	3.05	4.12	4.38	5.40	9.05	12.38	1.13	7.39.5	8.07
א', כ' באייר	3.04	4.11	4.38	5.40	9.05	12.38	1.13	7.40.1	8.07
ב', כ"א באייר	3.03	4.10	4.37	5.39	9.05	12.38	1.14	7.40.6	8.08
ג', כ"ב באייר	3.03	4.10	4.37	5.39	9.05	12.38	1.14	7.41.2	8.08
ד', כ"ג באייר	3.02	4.09	4.36	5.39	9.05	12.39	1.14	7.41.8	8.09
ה', כ"ד באייר	3.01	4.09	4.36	5.39	9.05	12.39	1.14	7.42.3	8.10
ו', כ"ה באייר	3.01	4.09	4.36	5.39	9.05	12.39	1.14	7.42.9	8.10

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת בחוקות	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
בחוקות	7.01	8.19	7.17	8.22	7.10	8.23	7.18	8.20
במדבר	7.05	8.23	7.21	8.26	7.14	8.28	7.22	8.24

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מור"ל: מכון ליובאוויטש שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

וענה הרבי²:

מלמדים מדלגים לפעמים עניינים אחרים (בחיוך): כגון נושאי דקדוק ברש"י³ ואם יחד עם זה מדלגים גם נושאים כאלה, לא נורא. אבל לדלג רק זאת – זה גורם להתעניינות יתרה של התלמידים יותר מאשר הלימוד עצמו⁴.
לגופו של עניין, לא ראינו אף אחד מהתלמידים – שהכירו את הנושאים הללו מתוך סדר לימודם בחומש ובגמרא – ש'התקלקל' בגלל זה.
(וסיים): הבחורים העדינים ביותר ידעו את מסכת כתובות עם כל הפרטים⁵.

(2) התוכן מדויק. לא כן הלשון, שלא נרשמה בשעתו והיא שיחזור על-פי הזיכרון בלבד – המספר.
(3) מכיוון שהם לא למדו נושאים אלה, ועם זאת חינוכו דורות לתורה ויראת'שמים, והלוואי יהיו אלה המלמדים שלנו – המספר.
(4) ראה תשובה דומה ביספר היחידות: עמ' 199 ס"ד וס"ז.
(5) ואכן, בכל ישיבות חב"ד לומדים עד היום הזה גם את מסכת כתובות, ואין מדלגים כלל פרק א' או חלק ממנו ולא עניינים אחרים.

מינוי ל"התקשרות"

ניתן לקבל את גיליון "התקשרות"
ישירות הביתה באמצעות הדואר.

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).
מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
"התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

ההכנה למתן-תורה - שלום ואחדות

האחדות צריכה להיות בעניין של תורה ומצוות, דהיינו, שהתנועה שלו באהבת ישראל תתבטא במיוחד בהשתדלותו לקרב את הבריות לתורה □ על עניין ה"פנימיות" – בנוסף הברכה "קבלת התורה בשמחה ובפנימיות" – צריכים להתייגע הרבה, אבל ה"שמחה" שייכת לכל אחד ואחד □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר¹ אודות אדמו"ר הזקן שהיו זמנים – בשנים תקס"ו תקס"ז – שהיה בתנועה של הבדלה ורוממות ("אפגעטראגן"), וכאשר חסידים היו באים אליו ל"יחידות" (הנקרא "פראווען זיך"), היה שולח אותם אל בנו אדמו"ר האמצעי. – בכלל היה הסדר שאדמו"ר האמצעי היה שואל אצל אביו אדמו"ר הזקן, ואז היה עונה. ולפעמים אירע שכאשר היו באים לאדמו"ר האמצעי (על-פי ציווי אדמו"ר הזקן), היה אומר: "דעם צו וועמען דו ביסט געקומען איז איצטער ניטא" (=זה שאליו באת, אינו נמצא עכשיו).

ופירוש הדברים:

בכלל כאשר באים לפגוש אדם – הרי המכוון הוא לא לאבריו הגשמיים, אלא לפנימיותו של האדם. ואם הדברים אמורים בכל אדם, על-אחת-כמה-דוכמה כאשר חסידים של אדמו"ר הזקן באו אל אדמו"ר האמצעי על-פי הציווי של אדמו"ר הזקן – בוודאי חיפשו וטעם הדבר – כמבואר באגרת-הקודש² שבכל יום נמשכים מוחין עליונים יותר כו', וכיוון שנעשה שינוי בעולם, בהכרח שיהיה גם שינוי באדם, כי כל העניינים שבעולם משפיעים ופועלים שינוי גם ב"עולם קטן זה האדם"³.
ונוסף על השינויים שישנם באדם (מצד

(3) תנחומא פקודי ג. זח"ג לג.ב. תק"ז תס"ט (ק.ב. קא.א).

(1) ראה "רשימות" חוברת ה עמ' 7.
(2) ס"ד.

השינויים שבכללות העולם גם בהיותו לעצמו, הרי בוודאי ישנם שינויים בהרגש האדם התלויים בהסביבה שנמצא בה, היינו, שכאשר נמצא בסביבה מסוימת יש עניינים והרגשים מיוחדים שלא יהיו לאחריו כן, כשתשתנה הסביבה, ובמילא ישתנה גם הרגשו שלו כו'. ועל-אחת-כמה-וכמה כאשר מדובר אודות עניינים שבאים מצד המעלה, כמו זמנים של עת רצון – הרי בוודאי שעניינים אלו אינם כבעלותו של האדם שיוכל להשיג אותם לאחר זמן, אלא עליו לחטוף ולנצל זמן זה, כיוון שלאחר זמן לא יהיו לו עניינים אלו.

ב. כלפי מה הדברים אמורים?

מסיבה והתועודות כזו – לא תתקיים עד חג השבועות, ובמילא, צריכים לנצל את הזמן. לכל לראש – המסיבה וההתועודות של כמה וכמה מישראל כשלעצמה, כדאיתא בגמרא⁴ "אכל ביה עשרה שכנתא שריא", ובפרט שישנם כמה וכמה פעמים עשרה מישראל. – בגמרא לא נזכר חילוק בין עשרה מישראל לכמה עשיריות מישראל, אבל, מובן מעצמו שכאשר נוספים עוד עשירות יהודים, וניתוסף חיות והום של עשיריות נפשות אלוקות, בוודאי ניתוסף גם בהשראת השכינה. ונוסף לזה, מעלת המקום – בית-הכנסת שמתפללים בו, ובית-המדרש שלומדים בו תורה, כיודע⁵ שיש מעלה בבית-הכנסת לגבי

בית-המדרש, ויש מעלה בבית-המדרש לגבי בית-הכנסת, ובנדון דידן, ישנם ב' המעלות גם יחד. ונוסף לזה, מעלת הזמן – יום השבת, שהוא עת רצון, ובפרט לאחר חצות היום, זמן המנחה (מנחה גדולה או מנחה קטנה), רעווא דכל רעוויין⁶, שעל זה נאמר⁷ "ואני תפילתי לך ה' עת רצון", וכידוע⁸ שאז מתבטלים כל כ"ד בתי דינין כו'. וביום השבת גופא – הרי זה שבת מברכים חודש סיוון, החודש שבו הוא "זמן מתן תורתנו", ובמילא, הרי זה גם התחלת ההכנה למתן התורה וקבלת התורה.

4) סנהדרין לט, א.
5) ראה אנציק' תלמודית ערך בית-המדרש בתחלתו (עמ' רי ואילך). וש"נ.
6) זח"ב פה, טע"ב.
7) תהילים טט, יד.
8) זח"ג קטט, א.
9) מכאן ועד סוף השיחה (ס"ד-ה בגוף השיחה) – "קטע מקוצר" שהוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (בלה"ק), ונדפס בלקו"ש ח"ב עמ' 297 ואילך. ונשלחה לכו"כ*. במהדורא זו ניתוספו כמה פרטים מהנחה בלתי מוגה, וגם כמה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.
10) יתרו יט, ב.
11) יל"ש יתרו רמז רעג.

⁶ ראה איברות-קודש ח"ז עמ' רנח ואילך. עמ' רסו. ס"ע ערה ואילך. ריש עמ' רפז. ריש עמ' רצה. וראה גם ריש עמ' שלג.

נשים באמירת ויתן לך • דילוג על עניינים שבצניעות

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

נשים באמירת "ויתן לך"

שאלה: האם וכיצד אומרות הנשים את פסוקי 'ויתן לך'?

תשובה: למנהג חב"ד¹, נאמרים פרקים אלה, הנאמרים לסימן טוב בהתחלת השבוע, אחר² ההבדלה³. אומרים זאת בעמידה⁴, יחד עם עוד אחד⁵. כיום, נשים רבות אומרות זאת, עם בעליהן, או עם שאר בני/בנות המשפחה⁶.

האם לדרג על עניינים שבצניעות עם תלמידים

סיפר המחנך הוותיק, הרה"ח ר' אהרן-מרדכי שי' זילברשטרם מירושלים ת"ו: כאשר ביקר הרבי בפריז (בשנת תש"ז), שאלתי אותו בקשר למוסד שניהלתי אז (שכלל ילדים עד גיל 14): מה לעשות בנושאים [בחומש או בגמרא] הנוגעים לצניעות' שהם לכאורה מעל לגיל הילדים?

1) בניגוד למנהג אשכנז, שאומרים זאת **בבית-הכנסת**, ובדרך-כלל קודם הבדלה (ראה פרמ"ג סו"ס רצה. ומסתמא הנשים אינן אומרות זאת, כיוון שאינן באות בדרך-כלל לבית-הכנסת במוצאי-שבת), כמ"ש בסוף הקדמת סי' הזוהר (ח"א יד טע"ב) ובשו"ע אדה"י סי' רצה סו"ס ג [אגב, בסי' יקיצור הלכותי השמיט נושא ויתן לך לגמרי, והיה להם להזכירו עכ"פ בסי' רצט או בסי' ש] – הרי ע"פ האר"י אומרים זאת בבית אחר הבדלה [בסי' ליקוטי מהרי"ח (פ), ובסי' אבן השהם (סי' רצה בפתוחי-חותם סי' ק) הביאו זאת מסי' משנת-חסידים שי'האריז"ל לא היה אומר אלא בביתו אחר הבדלה], וצ"ע ששם (במסכת שארית ערבית פ"ו מ"א) כתב לאומרו אחר הבדלה בביהכ"נ. אבל בסי' אבן השהם' שם בפנים הביא זאת משער הכוונות (עניין שינוי התפילות דף ס טור ב) ומפריע-חיים (שער השבת דף קה טור ד).
2) ואמרו רז"ל (ב"ר מדה, הובא בפירש"י בראשית טו, א) "כל מקום שנאמר **אחר** – סמוך". ואכן כ"ק אדמו"ר מהר"ש נהג לומר זאת מייד אחר הבדלה בלי הפסק. אבל הרבי אמר זאת רק לאחר ברכה אחרונה (ילקט הליכות ומנהגי שיקי עמ' 64).
3) בסידור אדמו"ר לא הזכיר 'בבית'. והרבי אמר זאת בבית-הכנסת (מוסף לגיליון 'כפר חב"ד' 1109, סוכות תשס"ה, עמ' 28). וצ"ע אם כך נהג כל השנים, ואם יש ללמוד מזה לרבים, עכ"פ שאפשר לומר זאת גם בבית-הכנסת.
4) כך נהג הרבי (ילקוט שם) וידוע שמקפידין על שלושת העניינים: לומר בעמידה, בסידור ועם עוד אדם (הובא גם ביכפר הבי"ש שם עמ' 31).
5) כך נהג כ"ק אדמו"ר מהרי"צ, ופעם קרא לרבי שיאמר איתו (ילקוט הגי'ל שם, מסי' המלך במסיביו ח"יב עמ' לט, ושיחת מוצש"ק שובה תשל"ט סליח ועוד). מנהג זה נזכר בסי' טעמי-המנהגים עמ' קפה "בשם גדול אחד", וי"א זאת בשם הרה"ק מהר"ם מרימינוב. והטעם, כדי שכל אחד יאמר לחבירו "ויתן לך".
6) ואולי יהו לפי ההוראה (בלתי מוגה, שיחות קודש תשמ"א ח"ג עמ' 32, נאמרה בקשר לברכת החמה דא) שכל דבר שמותר לנשים לקיים ע"פ דין, יש **לחזקו ולחייבו** בו, כדי למנוע אותן ממנהגים פסולים (עיין שם).

1) אודות הסיכון שבהוראת עניינים כאלה לצעירים כנושא עצמאי, ראה אגיק כרך כ עמ' קעה (ובמקביל בליקוטי-שיחות, כרך כב, עמ' 404).

שקריאת המגילה צריכה להיות אחרי צאת-הכוכבים, אבל ערבית יכולים להתפלל גם לפני זה" (ועל-דרך זה אצל אבלים כשאי-אפשר להמתין), שאין פסק-דין זה חל עליו.

גם הרב שבתי שיחי' פרידמן מצפת העיר מדברי הצמח-צדק, וציין לדברי המשנה-ברורה (סי' רלה ס"ק טו ובשערי-הציון שם ס"ק טז), שפסק בדומה לו, ולקצות-השולחן סי' כז בברכה"ש ס"ק יב שהביא את פס"ד הצמח-צדק. כן ציין לשו"ת אגרות-משה או"ח ח"ב סי' ס, שפסק שאם הציבור נוהג מדוחק כ"תרתית דסתרי", עדיף שלא יתפלל בציבור, ועל-כל-פנים שלא יקרא עמהם שקריאת-שמע וברכותיה (ולא סייג זאת רק למי שנוהג תמיד להתפלל ערבית בזמנה).

טעות בטעמי המקרא

ב'התקשרות גיליון שמ עמ' 18 הובאו פרטים משיחות כ"ה בשבט תרצ"ו (ליקוטי-דיבורים ח"ב עמ' 456, סה"ש תרצ"ו ס"ע 51, וראה גם 'אוצר סיפורי חב"ד' כרך יז עמ' 228) אודות דקדוק רבותינו נשיאינו בקריאת התורה, ושהיו מחזירים את ה'בעל-קורא' אפילו על טעמי המקרא, אם לא היה בטעם זה שם ה'. ונתבאר שהכוונה בזה לטעות שאינה משנה את המשמעות (כי בטעות המשנה את המשמעות צריך לחזור מדינא, וגם על שם ה', כמוכא שם מהפוסקים, ובגיליון תקמ"ג עמ' 13 הובאו כמה דוגמאות לזה), עיי"ש. אגב, יש הפוסקים כך להלכה כמצויין באנציקלופדיה תלמודית, כרך כ, (ערך טעמים – טעמי המקרא) טורים תריאי-ב.

ההעירונן על זה:

(א) חריג: בשיחת שבת הוהמ"ס תש"ד ס"ה (סה"ש תש"ד עמ' 25, באידיש. במתורגם ללה"ק עמ' מג), מסופר שאדמו"ר ה'צמח צדק' קרא בתורה בדיוק רב בטעמי-המקרא, "ופעם אחת הורה ל'בעל-קורא' שטעה באחד הטעמים, שיחזור שוב, אף שבגלל זה היה עליו לומר שוב את ה'שם". הרי שהיה אצל רבותינו (מלבד מה שהנהגתם היתה "יוצא מן הכלל" של הפסיקה הרגילה, גם) יוצא מן הכלל ש'הם, שפעם אחת החזירו בטעות כזאת גם כשצריך לחזור את שם ה'.

(ב) הבחרה: גדולים וטובים מבין רבני אנ"ש (כמו הרב יעקב לנדא והרב קלמן מארלאו ע"ה) נהגו להחזיר את הקורא אפילו על טעות בטעמי המקרא שאינה משנה את המשמעות, לאור השיחות הנ"ל.

אבל עלינו להודיע ששאלנו את הרב גרונר שיחי' על רוב המנהגים המופיעים בליקוטי-דיבורים הנ"ל שלא נכנסו ל'ספר המנהגים', והשיב: "אכן, אותם מנהגים מהשיחה שהושמטו מספר-המנהגים, זהו [=בהוראת הרבי] מפני שאינם הוראה לרבים" ('התקשרות' גיליון שט עמ' 18). ומכיוון שאף הנהגה זו של החזרת הבעל-קורא על טעות בטעמי המקרא נשמטה לחלוטין מספר-המנהגים, הרי שגם היא אינה הוראה לרבים. ואם-כן (אף שאולי בהנהגות מסוימות יש לדון אם רשאי היחיד לאמץ את מנהג רבותינו שאינו 'הוראה' מלמעלה, בדרך 'מלמטה למעלה', אך), כיוון שמדובר בהנהגה ברבים, עלינו לנהוג כדברי הרמ"א (בשו"ע או"ח סי' קמב, שצויין שם): "אבל אם טעה בנגינת הטעם או בניקוד אין מחזירין אותו, אבל גוערין בו".

אגב, הפירוש הפשוט ב"גוערין בו" הוא שמעירים לו על כך בשקט לאחור הקריאה, כי כל תיקון בשעת הקריאה הוא 'ברבים' ומביא בצדק ל"החזרה" (ומש"כ בזה בשו"ת תשובות והנהגות ח"א סי' קמו, שאם העומדים לידו מעירים לו בשקט והוא מתקן מייד הוי כלכתחילה – צע"ג. ובפרט שבאים לבייש יהודי מסברא בעלמא, וכן לא ייעשה).

הרב יוסף-שמחה גינזבורג, רב דעומר

לישראל בשעה שיצאו ממצרים, והיו חלוקים אלו על אלו כו', כשבאו לסיני השוו כולם אגודה אחת כו', אמר הקב"ה התורה כולה שלום, ולמי אני נותנה, לאומה שהיא אוהבת שלום".

השלום והאחדות דהכנה למתן-תורה – ד. ועל של פועל באתי:

כאשר מתבונן ב"מה יפה ירושתנו" דכל אחד מישראל,

שישנו עניין הכי נעלה שמקבל בירושה ללא גייעה כלל

– הרי בוודאי יש על מה לשמוח!

בהימים אשר מעתה ועד חג השבועות בבוקר – זמן מתן-תורה דכללות השנה (נוסף על עניין מתן התורה שבכל יום בפרט, וכלשון הברכה "נותן התורה", לשון הוה"ה²²), ובפרט בזמן שמקהילים קהילות – בימי השבת²³,

צריך להודיע לבאר ולהסביר לאיש ולאשה הישראלים שהשפעתו עליהם, אשר בזמן זה ביחוד חובתם וזכותם להשתדל ביתר שאת ויתר עז בהעניין דאהבת ישראל (נוסף על החיוב והזכות שבוה בכל יום בפרט. וידוע מה שכתב רבינו²⁴ בסידורו, שתיקנו לכל, ושווה הוא לכל נפש: "נכון לומר קודם התפלה הריני מקבל עלי מצוות עשה של ואהבת²⁵ לרעך כמוך").

להסביר את הנ"ל איך שאהבת ישראל היא הכנה למתן-תורה וקבלתה²⁶.

צריכים להיות בענייני תורה ומצוות, וכלשון הכתוב¹⁰: "ויחן שם ישראל (לשון יחיד, באחדות. ובמה ובשביל מה –) נגד ההר"¹² (ועניינו¹³, התורה ומצוותיה).

ואף שעל-ידי השלום יכולים לפעול כל מה שרוצים, וכמו שנאמר¹⁴ "חבור עצבים אפרים הנה לו", וכדרשת רז"ל¹⁵ על פסוק זה, וכמו שעל-ידי שהיה "שפה אחת ודברים אחדים"¹⁶ הרי "לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות"¹⁷ – הנה, מלבד שאז השלום אין לו קיום, הרי לא זו הדרך להכריח ההשפעות מלמעלה, ובפרט כשהמבוקש הוא מתן התורה והקב"ה כביכול, "אנא נפשי כתבית יהבית"¹⁸, פנימיות ולא מקיף¹⁹, אשר זה אי-אפשר כי אם על-ידי זה שהנשמות מושרשות בעצמות, וכמבואר²⁰ בעניין במי נמלק בנשמותיהם של צדיקים²¹ –

12) ראה רשב"ם שם: "נגד ההר, הנזכר למעלה, תעבדון את האלוקים על ההר הזה".
13) ראה שמיר פ"ב, ד, ופנ"א, ח – שמפרש כל השמות של ההר – בתומ"צ.
14) הושע ד, יז.
15) ב"ר פל"ח, ה. וראה זוהר ס"פ נח.
16) נח יא, א.
17) שם, ו.
18) שבת קהא (לגירסת הע"י), ועל-פי מה שכתוב בתניא פמ"ז.
19) במה שכתוב לעיל – יעוין תניא פל"ב.

תו"א ס"פ נח. תו"ח ולקו"ת לג' פרישות שם.
20) לעיל בהמאמר (מתנחה בלתי מוגה).
21) ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג.
22) לקו"ת דברים פ"א, ג. ועיי"ג"כ שם מו, ב.
23) ראה יל"ש ר"פ ויקהל.
24) ויעוין ה' בפע"ח שער עולם העשייה פ"א, ובס"י הארז"ל (ראה גם לקו"ת ח"ה עמ' 374. וש"נ).
25) קדושים יח, יח.
26) אין זה עניין הדרוש ריבוי הסברה. גם בשכל אנושי, ואפילו בשכל הטבעי – מובן ומונח

ולהודיע ולהסביר את מאמרו של רבינו הזקן²⁷ "ואהבת לרעך כמוך הוא כלי לואהבת²⁸ את הוי' אלוקיך" – ונמצאו אהבת השם, אהבת התורה ואהבת ישראל – כולא חד²⁹.

* * *

ה. [ניגנו ניגון שמח, ובמצע הניגון הפסיק כ"ק אדמו"ר ואמר:]

כ"ק מו"ח אדמו"ר היה נוהג לברך: קבלת התורה בשמחה ובפנימיות. ובכן, בשלמא פנימיות – צריכים להתייגע הרבה על זה, וגם לאחרי היגיעה לאו דווקא שמגיעים לזה, ואפשר שיהיה בזה עניין של רמות (מ'קען זיך נארן אין דעם), וגם כאשר מגיעים לפנימיות באמת – יכול להיות בזה שינוי, כי, כאשר נעשה שינוי בהחיצוניות, נעשה בוודאי שינוי גם בהפנימיות;

אבל שמחה – הרי זה עניין השייך לכל אחד. ויש על מה לשמוח: כאשר יהודי מתבונן ב"מה יפה ירושתנו"³⁷ דכל אחד ואחד מישאל, שישנו עניין הכי נעלה שמקבל בירושה ללא יגיעה כלל³⁸ – הרי בוודאי יש על מה לשמוח.

– מספרים³⁹ על הרה"צ רבי לוי-יצחק מבארדיטשוב, שפעם נכנס אליו יהודי (סתם

צריך לפרסם מאמר הרב המגיד³⁰ "דע מה למעלה ממך"³¹, פירוש דע כל מה שלמעלה הכל הוא ממך", בכל אחד ואחד תלוי הדבר, וכמאמר רז"ל³² אשר יראה האדם את העולם שקול, ובפעולה אחת שלו יכול להכריעו אם לכף זכות או כו' – וכן בנדון רידן, הנה בפעולה אחת יכול להכריע ולפעול מתן התורה.

ובפרט בפעולה של שלום ואהבת ישראל, אשר הבעש"ט³³ קבע זה לאחד מיסודות תורת החסידות³⁴, שעל-ידי זה כולל הוא את עצמו עם הזולת ויוצא מגדר יחיד.

והוא הכנה לקבלת התורה, שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם³⁵, בעולם גדול ובעולם קטן – זה האדם, לעשות שלום בין הגברא והבורא³⁶.

כל אחד צריך לדבר ולפרסם את כהנ"ל, ובפרט – אלו הדורשים ונואמים ברבים במשך ימים האלו.

(32) קידושין מ.ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד.
 (33) כרי לנטוע ("אינפלאצין") אהבת ישראל אצל יהודים – השקיע הבעש"ט ריבוי כוחות, וכן גם הנשיאים הבאים אחריו (מהנחה בלתי מוגה).
 (34) ראה שיחת ח"י אלול תש"א (סה"ש תש"א עמ' 153), ושיחת ב' אדר תש"ה (סה"ש תש"ה ס"ע 66).
 (35) רמב"ם סוף הל' חנוכה. וראה ספרי נשא וכו'.
 (36) ראה סנהדרין צ"ב. לקו"ת ס"פ משות (פה, סע"ד ואילך).
 (37) נוסח תפילת השחר.
 (38) ראה תניא פל"ג.
 (39) ראה סה"ש תורת-שלום עמ' 10. איגרות-קודש כ"ק אדמו"ר ח"ה עמ' קעו.

שכאשר יהודים מתאחדים יחדיו (מ'נעמט זיך צוזאמען) לקבלת התורה, ובאופן של הקדמת נעשה לנשמע, היינו, שבין אם מבנינים בשכל ובין אם לאו, מקיימים לכל לראש את ציווי הקב"ה – אוי זוכים לקבלת התורה כו' (מהנחה בלתי מוגה).
 (27) ראה סה"ש תרפ"ט עמ' 56. איגרות-קודש אדמו"ר מהור"י צ"ב ס"ע קלד ואילך. ח"ג עמ' תכו. ח"ד עמ' שלו (נעתק ב"היום יום" ו' תשרי).
 (28) ואתחנן וי, ו.
 (29) ראה ספר הערכים חב"ד ערך אהבת ישראל ס"ו (עמ' תרכו ואילך). וש"נ.
 (30) אור-תורה – על אגרות חז"ל קרוב לסופו (הבוצאת קה"ת – סת"פ (ק"ב, ב)).
 (31) אבות רפ"ב.

ברכת הלל • ערבית מוקדמת בציבור • טעות בטעמי המקרא

המובן של 'אריינכאפן'

ב'שיחות קודש' תשמ"א ח"ד עמ' 322 הלשון: "ויהי רצון, אז פון דעם הלל וואס מ'זאגט בראש-חודש, ובפרט על-פי מנהג חסידים אז מיכאפט אריין אויך די ברכה בחשאי [ההדגשה שלנו] – זאל מען צוקומען צו די שירה העשירית... הלל הגדול... בביאת משיח צדקנו" [=ויהי רצון, שמההלל שאומרים בראש-חודש, ובפרט על-פי מנהג חסידים ש'חוטפים' גם את הברכה בחשאי, יגיעו לשירה העשירית... הלל הגדול... בביאת משיח צדקנו].
 ב'לוח השבוע' גיליון תקס"ג הערה 11, דנו בפירוש המילה 'אריינכאפן' – במובן 'לחטוף' – האם הכוונה למהר לברך לפני הש"ץ או למהר לפנים לפניו.
 והעירונו, שהמובן הפשוט באדיש אינו חייב להיות 'לחטוף' אלא ייתכן גם 'לתפוס', כמו שמתבטאים: "לתפוס 'קדושה'" או 'ברכו', ואין מה למהר.

המערכת

"ערבית מוקדמת בציבור"

ב'התקשרות' גיליון תקס"ג עמ' 17 מופיעה תשובה בעניין זה, ומסקנתה היא שאם אין מניין אחר, עדיף להתפלל עם הציבור לפני צאת הכוכבים. וכנראה נעלם ממנו מה שכתב בחידושי הצמח-צדק על הש"ס ריש ברכות, עמ' 2, וז"ל ב'קיצור': "במדינה שמתפללין ערבית וקריאת-שמע קודם צאת הכוכבים, מי שנוהג לקרות קריאת-שמע ולהתפלל ערבית בזמנה ואינו נוהג לעולם להתפלל ערבית מפלג המנחה ואילך כי אם בלילה... אזי אף שנכנס לבית הכנסת כשהציבור מתפללין, אינו צריך להתפלל עמהם כי אם לקרוא קריאת שמע ולהתפלל בזמנה, אף שיתפלל ביחיד...". ואכ"מ.

הרב יוסף-ישעיה ברין, רב דקהילת חב"ד, סידיני, אוסטרליה

הערת הרב יוסף-שמחה גינזבורג:

יישר-כוח על הציון לדברי אדמו"ר הצמח-צדק. אך שם יש הסתייגות, שהפסק-דין הוא רק ל"מי שאינו נוהג לצו"ל להתפלל ערבית... כי אם בלילה" (וגם אז אינו חייב להימנע מלהתפלל עם הציבור אלא רק "אינו צריך להתפלל עמהם", ובפנים הלשון: "רשאי לנהוג כן"). וראה בשו"ע אדמו"ר הזקן (סי' רסז ס"ב), שאף המתפלל ערבית בזמנה כל ימות החול, יכול להקדימה בערב-שבת מפלג המנחה ולמעלה, אלא שלא יעשה בו ביום תרתי דסתרי, דהיינו מנחה אחרי פלג וערבית לפני צאת הכוכבים, עיי"ש. הרי שיש מקום שלא "לנהוג כך לצו"ל".

ונפקא-מינה למי שנוהג למשל להתפלל בציבור לפני צאת-הכוכבים בסיום תענית ציבור כדי שלא להכביד עליהם (ובוודאי – בין השלוחים), כמ"ש במטה-אפרים (סי' תרב סעיף ט), וכדברי הרבי להרב גרונר בסיום תענית-אסתר תשכ"ה ('תשורה' לחתונת גרונר-פריידין, חורף תשס"ה) "הלא תענית היום, ולמה לייגע את העולם? יש לשאול אצל הרב שמואל לוויטין, ולומר לו

ממעייני החסידות

* * *

המשמעות הפנימית של "שלום" היא – השכנת שלום בין החומר לצורה, על-ידי הגברת הצורה על החומר. בעבודה זו יש שלושה שלבים.

"שלמא דארעא" – השלב הראשון הוא אמירת "מודה אני", המכשירה את היהודי, שנקרא "ארץ חפץ" (מלאכי ג) לעבודת היום.

"שלמא דביתא" – לאחר מכן באה תפילת שחרית (והשיעור בתורה שיש לקבוע לאחר התפילה), שבה בונה האדם את "ביתו" הרוחני.

"שלמא דעלמא" – עם סיום התפילה והציאה אל העולם מתחילה העבודה של בירור וזיכוך העולם, היינו המשכת הקדושה שהרגיש בתפילתו בתוך עסקי המסחר והדרך-ארץ.

(מהתועדות שבת-קודש פרשת בהר-בחוקותי תשמ"ג)

והתהלכתי בתוכם (כו, יב)

"והתהלכתי" רומז לשני סוגי "הילוך" שיהיו לעתיד-לבוא: א) המשכת והורדת אור אלוקי בעולם, ב) העלאת העולם והתכללותו באור האלוקי.

למה הדבר דומה? לשני אנשים שאחד עומד על הר והשני בבקעה; אפשר לקרובם זה לזה הן על-ידי שהעליון יירד למטה והן על-ידי שהתחתון יעלה למעלה.

היתרון של "המשכה" הוא בשלימות האור, דהיינו שנמשך אור רב ונעלה. היתרון של "העלאה" הוא בשלימות הכלי, שהאור (המועט) שנמשך, נקלט ונתפס בכלי באופן פנימי. לעתיד-לבוא יתחברו ויתמזגו שתי הבחינות – יתגלו אז הגילויים הנעלים ביותר והם ייקלטו בכלים בקליטה פנימית ויסודית.

(ליקוטי-תורה דברים עמי כז)

וזכרתי את בריתי יעקב... יצחק... אברהם (כו, מב)

רבי לוי-יצחק שניאורסון אמר פעם ליהודי שהיה נכדו של הרב הקדוש רבי זוסיא מאניפולי:

מדוע מוצאת התורה לנכון להזכיר בתוכחה את הייחוס וזכות-האבות שלנו? אלא עצם הזכרת עוברת היותנו צאצאי אברהם, יצחק ויעקב – בהתחשב במעמדנו ומצבנו – זוהי תוכחה שאין לך גדולה ממנה...

והוסיף: אני אומר זאת לך, ומתכוון לעצמי (ה"ר לוי-יצחק היה בן אחר בן לכ"ק אדמו"ר הצמח-צדק).

(מפי השמועה)

דבר מלכות

יהודי, או אחד מתלמידיו) בבוקר באמרו ברכות-השחר, וראה אותו רוקד מרוב שמחה. והיה הדבר תמוה בעיניו ביותר: לפני התפילה, לפני כל העניינים – לשמחה זו מה עושה?! ושאל אצל הבארדיטשוב'ער לפשר השמחה, והשיב לו, שבהגיעו לברכה "שלא עשני גוי", התבונן בהאושר ("דער גליק") שזכה אליו, דכיוון שמברכים "שלא עשני כו", משמע, שהיה יכול להיות באופן אחר... וכיוון שהכיר ("אז ער האט זיך געכאפט") בהאושר שלו, יצא מיד בריקוד מרוב שמחה!

(וסיים כ"ק אדמו"ר): תמשיכו לנגן, אבל בשמחה (ומי שרוצה – גם בפנימיות), ומזה יגיעו גם לפנימיות.

(קטעים מהתועדות שבת-קודש פרשת בהר-בחוקותי, מברכים החדש סיוון היתשי"ג; תורת-מנחם התועדות תשי"ג, חלק שני (ח), עמי 167-172 – בלתי מוגה)

אין צורך בהתבוננות ארוכה על זה, כי אם, פשוט לשמוע ("צוהערן זיך") פירוש המילות,

"רוקדים" עם כל הספירות עד לנישואין בחג השבועות

אפשר לפעול זאת על-ידי 'אנחה פנימית'

סיום הספר וההכרזה "חזק חזק ונתחזק" – יוסיף חזוק לכל אחד ואחד להתחיל באופן חדש לגמרי – באופן ד"בחוקותי תלכו" – שיעורים חדשים בתורה (נוסף לחזוק השיעורים הקיימים והקבועים עד עתה), כולל – שיעורים רבים, בנגלה בתורה ובפנימיות התורה, כולל – חזוק בקיום מנהג ישראל ללמוד פרקי-אבות בשבתות אלו...

ועוד ועיקר – שכבר ישלימו את הפעולות האחרונות, השיריים דמעשינו ועבודתינו בצחצוח הכפתורים, לאחרי הריבוי הכי גדול שהיה עד עתה, וכנ"ל הפסק-דין שכבר כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה, "תלוי" גם מלשון שישנו כבר מן המוכן ו"תלוי" כבר באוויר שטח זה, וצריך רק להורידו בפועל – שזה יכול כל אחד ואחד לעשות ברגע קטן ובאיזה מקום ומעמד ומצב שיהיה – גם בשעת ההתוועדות עתה – על-ידי זה שיתבונן לרגע באופן שזה יעורר אצלו אנחה פנימית, שעל זה ישנו הפסק-דין ועדות כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (וכמה גדולי ישראל, הרגצ'ובי וכו') – שאנחה יהודית היא תשובה שלימה, והבטיחה תורה: א) ישראל עושי תשובה – ב) ומיד הן נגאלין.

וזה מביא התשובה – וכנ"ל אין הדבר תלוי אלא בתשובה – של הקב"ה כביכול, שגלו לאדום שכינה עמהם, כפסק-דין הרשב"י – ושב ה' אלקיך את שבותך, ואתם תלוטטו לאחד אחד בני ישראל, והולכים כולם יחד לארץ-הקודש, בירושלים עיר-הקודש, בבית-המקדש השלישי, תכף ומיד ממש.

(משיחת שבת בחוקותי, כ"ב באייר ה'תשמ"ט)
– 'תורת-מנחם – התוועדויות ה'תשמ"ט', כרך ג, עמ' 192

יוצאים מהגלות מתוך ריקוד גדול

ועוד והוא העיקר – שתכף ומיד ממש, "לא עיכבן כהרף עין", זוכים לגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח-צדקנו, ועוד לפני-זה – לא זו בלבד ש"כראי הוא רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק", וצריכים להראות עליו באצבע כו', אלא יתירה מזה – כפי שפוסק בעצמו ... ש"בכל מקום שגלו שכינה עמהן", ועל-אחת-כמה-וכמה ש"כשהן עתידין להגאל שכינה עמהן", וכיוון שכן, יוצאים מהגלות מתוך ריקוד גדול, ביחד עם עצמות ומהות, ביחד עם כל הספירות (וכל פרטי העניינים דספירת-העומר), ומתכוננים לשמחה הכי גדולה – שמחת התן וכלה, שלימות הנישואין דהקב"ה (חתן) וכנסת-ישראל (כלה) בחג-השבועות, "זמן מתן תורתנו".

(משיחת ל"ג בעומר תשמ"ט, התוועדויות ה'תשמ"ט, כרך ג, עמ' 180)

פרשת בחוקותי

אם בחוקותי תלכו (כו,ג)

שלוש משמעויות יש לתיבת "בחוקותי": א) חוקה על-שכלית, ב) עמל תורה (רש"י), ג) מלשון חקיקה. ושלושתן קשורות זו בזו.

חוקה – על יהודי לעסוק בתורה מתוך קבלת-עול, בגלל שהקב"ה ציווהו ללומדה ולהבינה, ולא בגלל הטוב-טעם השכלי שבה.

עמל תורה – מי שעוסק בתורה בגלל ציווי הבורא מתייגע ועמל בה הרבה יותר מכפי רגילותו וטבעו (ואילו הלומד מחמת הנועם השכלי שבתורה אינו מתייגע אלא לפי מדת הנועם שמרגיש). חקיקה – המתייגע בתורה מתאחד עמה עד שנהיה דבר אחד איתה, כאותיות החקוקות על האבן, שהן דבר אחד עם האבן.

(ליקוטי-שיחות, כרך ג, עמ' 1012)

אם בחוקותי תלכו... ונתתי גשמיכם בעתם (כו,ג-ד)

מפרש הרב המגיד ממזריטש:

מסופר בגמרא (תענית כד) שרבי חנינא בן דוסא הלך פעם בדרך, והתחיל לרדת גשם. התפלל התנא ואמר: "כל העולם כולו בנחת וחנינא בצער?", ומיד פסק הגשם.

זהו שרמו הכתוב:

"אם בחוקותי תלכו" – אם תהיו כולכם צדיקים, אזי

"ונתתי גשמיכם בעיתם" – אז לא תועיל תפילת היחיד – שהוא צדיק – כנגד הרבים.

(אור-תורה עמ' מג)

ונתנה הארץ יבולה (כו,ד)

"ארץ" – מלשון רצון.

"ונתנה הארץ יבולה" – הרצונות הטובים בעבודת ה' אסור להם שיישארו בגדר רצון ובכוונה בלבד, אלא עליהם לתת את פירותיהם במעשה בפועל.

(ליקוטי-דיבורים, כרך א, עמ' 511)

ונתתי שלום בארץ (כו,ו)

שלמא דארעא, שלמא דביתא, שלמא דעלמא (וזהו ח"ג קטו)

היכן מצא הוזהר בפסוקנו גם "שלמא דביתא" ו"שלמא דעלמא"?

"ונתתי שלום בארץ" – היינו "שלמא דארעא".

"ושכבתם ואין מחירד" – "שלמא דביתא".

"וחרב לא תעבור בארצכם" – "שלמא דעלמא". מכיוון שיהיה שלום בעולם כולו, לא יעברו גייסות למלחמה דרך ארץ-ישראל (ראה רש"י).

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת בחוקותי תשמ"ב)

"איזהו חכם - הלומד מכל אדם"

בן זומא אומר: איזהו חכם? הלומד מכל אדם, שנאמר: מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי. איזהו גיבור? הכובש את יצרו, שנאמר: טוב ארך אפים מגיבור ומושל ברוחו מלוכד עיר. איזהו עשיר? השמח בחלקו, שנאמר: יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך; אשריך בעולם-הזה וטוב לך לעולם-הבא. איזהו מנובד? המכבד את הבריות, שנאמר: כי מכבדי אכבד ובוזי ייקלו (פרק ד, משנה א)

פירוש רבנו עובדיה מברטנורא:

בן זומא – לפי שלא האריך ימים, ולא נסמך שייקרא רבי, היו קורין אותו על שם אביו, וכן בן עזאי ושניהם שמם שמעון. איזהו חכם – הכי קאמר, איזהו חכם שראוי שיתהלל בחכמתו? הלומד מכל אדם, ואף-על-פי שהוא קטן ממנו. שכיוון שאינו חס על כבודו ולומד מן הקטנים, ניכרים הדברים שחכמתו היא לשם שמים ולא להתייחר ולהתפאר בה. שנאמר מכל מלמדי השכלתי – וסיפא דקרא, "כי עדותיך שיחה לי", כלומר, הייתי לומד תורה מכל מלמדי ואפילו מן הקטנים ממני ולא הייתי חושש לכבודי, כי עדותיך שיחה לי שכל כוונתי הייתה לשמים בלבד. פירוש כ"ק אדמו"ר:

מכל מלמדי השכלתי – הלימוד מכל אדם מוסיף לא רק בחכמה ("איזהו חכם"), אלא גם בכוח המשכיל ("השכלתי"), שהוא שורש ומקור השכל.

כי עדותיך – במסירת עדות לא נוגע מעמדו ומצבו של העד, כי אם תוכן דבריו, ואף כאן: יש ללמוד מכל אדם, יהיה מי שיהיה.

שיחה לי – הלימוד יכול וצריך להיות גם משיחה בעלמא, על-דרך מאמר רז"ל, "שיחת חולין של תלמידי-החכמים צריכה לימוד", ודוגמתו בכל יהודי, שהוא בבחינת "תלמיד חכם", ככתוב "וכל בניך לימודי ה'".

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת קרח תשמ"ח – בלתי מוגה)

* * *

הפירוש ד"איזהו חכם" הוא – "שראוי שיתהלל בחכמתו". ויש לדקדק בזה: הרי מקרא מלא דיבר הכתוב, "אל יתהלל חכם בחכמתו גו' הגיבור בגבורתו גו' עשיר בעושרו"?

והביאור: הפסוק ממשיך "כי אם בזאת יתהלל המתהלל, השכל וידוע אותי", כלומר: כשהמטרה היא "השכל וידוע אותי", אזי "יתהלל המתהלל" גם כמעלות דחכמה גבורה ועושר, שכן כל עניינם אינו אלא למען "השכל וידוע אותי". ואף כאן: "איזהו חכם, שראוי שיתהלל בחכמתו", שכן כל מטרת החכמה היא "השכל וידוע אותי".

והדבר מודגש בסיום הכתוב – "כי עדותיך שיחה לי": תכלית החכמה ("מכל מלמדי השכלתי") אינה אלא בשביל "עדותיך", על-דרך "השכל וידוע אותי". ומזה מוכן גם לגבי גבורה ועושר, שאינם אלא בשביל ענייני קדושה, תורה ומצוותיה, "עדותיך".

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת תבוא תשמ"ו – בלתי מוגה)

רבי שמעון בר יוחאי

על מה אמר הרבי ש"לולי היה הדבר מובא בחסידות, לא היה לאף אחד אומץ לומר כן"? □ מה מקור הכוח שיש לכל אחד ואחד לשמוח שמחה מופלגה ביום שמחתו של רשב"י? □ כיצד מסביר הרבי את קושיית אדמו"ר הזקן לגבי העדר קיום מצוות מעשיות על-ידי רשב"י □ ניצוצות ל"יג בעומר

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

בשבת-קודש פרשת אמור תשמ"ז (התוועדות 'תשמ"ז, כרך ג, עמ' 270) התבטא הרבי:

ולחעיר שבספרי הקדמונים (לפני הדפסת הזוהר) נזכר בשם ימדרש יהי אורי, על שם עניין האור, שזהו גם העניין דיוהרי, התרגום דיאורי.

רמז לשם המחבר

מדוע פתח הזוהר במילה "בריש"? בהתוועדות ל"ג בעומר תשל"ח אמר הרבי (שיחות-קודש תשל"ח, כרך ב, עמ' 294):

ספר הזוהר הינו "חיבורא דילך" של רשב"י, עד אשר מבואר בספר רוקח (בהקדמתו בתחילתה) ובכמה מקומות, אשר כשם שכל מחבר ספר רומז שמו בתחילת ספרו, כך גם בנוגע לזוהר הפותח במילת "בריש" שאלו הם ראשי-התיבות של רשב"י (ראה הגה"ה בסוף הקדמת הזוהר (יד, סוף עמוד ב)).

"כך כתוב בחסידות!"

מבואר בדרושי חסידות (המשך תרע"ב, חלק א, עמוד תקעט וראה גם אורי-התורה, ויקרא, עמ' רנו ועוד) שדווקא רשב"י הוא היחיד שיכול לפעול את עניין הורדת הגשמים באמצעות אמירת תורה, מה-שאיין-כן חוני

המעגל ושאר תנאים (שנזכרו במסכת תענית) לא יכלו לפעול זאת על-ידי אמירת תורה, ועשו זאת באמצעות תפילה (כולל תעניות וכו').

בהזדמנות אחת (שיחות-קודש תשל"ח כרך ב' עמ' 304) התבטא הרבי:

לולי היה דבר זה מובא בחסידות, לא היה לאף אחד אומץ לומר כן, אך כך כתוב בחסידות!

רשב"י כמו משה רבנו

בהתוועדות מוצאי שבת-קודש פרשת אמור, אור ל"ד באייר תשל"ח, אמר הרבי (שיחות-קודש תשל"ח, כרך ב, עמ' 260-259):

איתא בספרים דבר פלא – אלה ששהו במירוץ בל"ג בעומר, הרגישו שמחה בלתי רגילה, שמחה כזו שאין לה הסבר על-פי טבע; ותחושה זו הרגישו בפשיטות. וההסבר לכך, משום שאז אצל רשב"י ישנו העניין ד"יחיד קטירא אתקטרנא כו"י עד אשר הוא נתעלה לשורשו ומקורו, כמבואר בארוכה בדרושי חסידות דל"ג בעומר.

ועל-דרך-זה נתבע כל יהודי שלמרות אשר בהביטו על מצב העולם נדמה לו (ואפשר שאכן כן הוא) שעולם מלשון העולם והסתר – הרי בהגיע ל"ג בעומר יום שמחתו דרשב"י אשר רוצה שהכל ישמחו בשמחתו, עליו, אפוא, לשמוח שמחה מופלגה בשמחתו של רשב"י.

ניצוצי רבי

וביאור הדבר לאור המבואר בתניא (פרק מד) שמצד בחינת משה המצויה בקרבו של כל יהודי – יראת ה' היא "מילתא זוטרתית"; ובדומה לכך ישנו אצל כל יהודי, בחינת רשב"י, משום שרשב"י הוא בדומה למשה רבנו עליו השלום:

צער ולמעלה מהחורבן בחדא מחתי

ידועה אמרתו של רבנו הזקן – הובאה על-ידי ר' הלל מפאריטש בשם רבו ר' זלמן מפאריטש, בשם רבו ר' זלמן זעזעמר – "שלפני נשמות הגבוהות כמו רשב"י לא נחרב הבית כלל" (פלא-הרימונן, שמות ז, א).

ככמה הזדמנויות הצביע הרבי על החידוש שבדברי:

"זהו הרי דבר הכי מפליא" – התבטא בל"ג בעומר תשל"ח (שיחות-קודש תשל"ח, כרך ב, עמ' 323).

הרבי חזר על הדברים במוצאי שבת-קודש פרשת ויצא תשל"ט (שיחות-קודש תשל"ט, כרך א, עמ' 330):

בין תלמידיו של רבי עקיבא סבל רשב"י הכי הרבה בשל החורבן, ערק והתחבא במערה י"ג שנה מפני גזרת רומי כו'. ולמרות שרשב"י נתעלה שם באופן הכי נעלה, הרי הדבר קשור עם צער המערה, כפי שאמרו לו "אוי לי שראיתך בכך" ורשב"י הסביר "אשרך שראיתני בכך שאלמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך" (והכוונה לגודל התעלותו בתורה).

אין מחלוקת

נחלקו הבבלי והירושלמי לגבי אלה שתורתן אומנותן אם מפסיקים מלימודם לצורך קריאת שמע (דעת הבבלי במסכת שבת יא, א) אם לאו (ירושלמי ברכות, פרק א סוף הלכה ב; שבת, פרק א סוף הלכה ב), ובלשונו של רשב"י "בגון אנו שעוסקים בתלמוד תורה אפילו לקריאת-שמע אין אנו מפסיקין".

ומתווך הרבי שלאמיתו של דבר אין כל פלוגתא בין הבבלי לירושלמי, אלא החילוק הוא בין רשב"י עצמו ל"חבריו": הטעם

שרשב"י סבור שאין צורך להפסיק לקריאת-שמע הוא מפני ש"זה (תלמוד תורה) שינון וזה (קריאת-שמע) שינון, ואין מבטלין שינון מפני שינון". אבל (כפי שהירושלמי ממשיך לפי תירוץ אחד) "רבי שמעון בר יוחאי על-ידי שהיה חדיד [או: תדיד] בדברי תורה לפיכך אינה חביבה עליו (קריאת-שמע) יותר מדברי תורה". ועל-פי זה אומר הרבי (ליקוטי-שיחות, כרך י"ז, עמ' 357-358) אפשר לומר שדווקא רשב"י עצמו לא הפסיק, כפי שמדויק גם בלשון "רשב"י... עליו כו", אך חבריו כן הפסיקו לקריאת-שמע.

וגם אצל רשב"י עצמו היה הבדל בין התקופה שלפני היותו במערה, והזמן של אחר צאתו משם: אי ההפסק לקריאת-שמע התחיל לאחר צאתו מהמערה, כשנתחדש אצלו אמיתיות העניין ד"שינון" ו"חידוד" בלימוד התורה!

עיקר עבודתו של רשב"י

בקשר למסופר בגמרא, שבהיות רשב"י ורבי אלעזר בנו במערה נברא להם עץ חורבים ומעין מים, מבאר כ"ק אדמו"ר הזקן בליקוטי-תורה (ריש פרשת שמני): "רשב"י כשהיה במערה י"ג שנה, שבוודאי לא היה יכול לקיים במערה כמה מצוות מעשיות, שהרי לא היו ניוונים רק מחרובא ועינא דמיא דאברי להו, אס-כן לא קיים אכילת מצה בפסח וקידוש על היין ואתרוג וסוכה" – ש"יש ב' מיני צדיקים: צדיקים שבבחינת "לוייתן", ש"עבודתם ברוחניות... לייחד יהודים עליונים כו", ולכן, "רשב"י שהיה מבחינת לוייתן... המשיך המשכות כשהיה במערה על-ידי יהודים ועליות כו", ו"לא קיים... כמה מצוות מעשיות... אלא הכל ברוחניות כו".

ומבאר זאת הרבי ('התוועדיות' תשמ"ו, כרך ב, עמ' 777 ואילך):

ביאור הדבר כך הוא: אף שהעדר קיום כמה מצוות מעשיות בהיותו במערה היה מצד אונס אשר "אונס רחמנא פטריה" – מכל-מקום, מצד גודל

ניצוצי רבי

בסיפור זה:

רשב"י שהה במשך י"ג שנה – תקופה ארוכה שבה לא היתה לו אפשרות להרביץ תורה ברבים. טבעי, היה, איפוא שמיד בצאתו מן המערה ימהר לאסוף תלמידים וירביץ בהם תורה. ולפעול הוא הולך לברר האם "איכא מילתא דבעי לתקוני", תיקון בעולם ואיזה מן תיקון? מקום שהיה בו ספק טומאה, שיכול לפגוע בטהרתן של כהנים.

על-פי הכלל שבנושאי אכילה לכל הדיעות "לא יאונה לצדיק כל אוין", מסתבר שכהן שיש מן הצורך להבטיח שלא ייכשל באכילת תרומה בטומאה, אינו בדרגה גבוהה, ולמרות זאת שמדובר כנראה בכהנים בודדים שזקוקים לעבור בדרך צדדית, וכדי למנוע את טירחתם ולעשות סיבוב גדול קצת יותר, התאמץ ודאג להם רשב"י; עד כדי כך גדלה מעלת אהבת-ישראל של רשב"י!

בהזדמנות אחרת ('התוועדיות' תשמ"ו, כרך ג, עמ' 381-380) למד הרבי הוראה דומה:

הגע עצמך: בצאתו מן המערה היה רשב"י בדרגה הכי נעלה בלימוד התורה – כמסופר בגמרא – כ"ד תירוצים על קושייתו של רבי פנחס בן יאיר שהיה משיב י"ב פירוקים על קושיות דרשב"י! ולמרות זאת הדבר הראשון שבו התעסק בצאתו מן המערה היה – לא לימוד התורה. כי אם תיקון העולם!

וטעם הדבר, כי תכלית הכוונה דלימוד התורה שיביא לידי מעשה בפועל!

מעלתו של רשב"י, לא ייתכן שיחסר אצלו, חס' ושלום, העילוי שנפעל על-ידי קיום מצוות אלו. ועל כך בא אדמו"ר הזקן ומבאר שלהיות רשב"י מהצדיקים שבבחינת "לוייתן" שעיקר עבודתם ברוחניות – המשיך ופעל כל עניינים אלו באמצעות עבודה רוחנית.

כלומר: במשך כל ימי חייו – כשלא התחבא במערה – בוודאי קיים את כל המצוות המעשיות בגשמייות ובפועל ממש. אלא שגם אז הרי הקיום המעשי היה בבחינת טפל ביחס ל"עיקר" עבודתו ברוחניות בייחודים עליונים וכו' ולכן בהיותו במערה, אף שלא היה יכול לקיים כמה מצוות מעשיות – היה אצלו ה"עיקר", עבודה ברוחניות.

ומוסיף הרבי ומבאר:

גם העניין ה"טפל" – קיום מצוות מעשיות – לא היה חסר אצלו בהיותו במערה – מכיוון שזכה לעילוי זה על-ידי עבודתם של כל בני ישראל, מצד עניין ה"עירבות" – ד"כיל ישראל ערבים זה בזה".

גודל אהבת-ישראל שלו

הגמרא מספרת (שבת לג, ב) שכאשר יצא רשב"י מהמערה "אמר איכא מילתא דבעי לתקוני? אמרו ליה: איכא דוכתא דאית ביה ספק טומאה ואית להו צערא לכהנים לאקופי".

בשנת תשד"מ ('התוועדיות' תשד"מ, כרך ג, עמ' 1733-1734) ביאר הרבי את גדולת "אהבת ישראל" של רשב"י המתבטאת